

POLSCY MYŚLICIELE O NAUCE

Blok tematyczny

Polscy myśliciele o nauce – tak zatytułowaliśmy niniejszy blok w czasopiśmie *FILOZOFIA I NAUKA*. Będziemy w nim przypominać Czytelnikom autorów, którzy odgrywając niejednakową rolę w swych środowiskach wpisali się jednak w szerszy nurt myśli filozoficznej. Ich postacie ukazują różnorodne orientacje filozoficzne, wskazują też różnorodne miejsca historyczne, w jakich kształtowały się poglądy na naukę. Ona sama także zajmowała w ich myśli miejsca znaczące więcej lub mniej. Tak skierowane retrospektywnie spojrzenie pozwala – jak się spodziewamy – nie tylko przypomnieć Autorów, których śmierć wyobcowała ich myśl z obiegu komunikacyjnego współczesnej społeczności uczonych; pozwala także na konfrontację ich dorobku ze współczesną polską (i nie tylko) filozofią nauki.

Ten spontanicznie powstający w przeszłości i nawarstwiający się w historii myśli pluralizm podejść do nauki – być może nieoczekiwanie – staje się dziś ważnym wielogłosem filozoficznym nie tylko w kontekście retrospektywnego ustalania źródeł tradycji badawczych zasługujących zdaniem współczesnych na kontynuację. Nie mniej istotnym kontekstem tej retrospektywy jest narastająca współcześnie wśród badaczy-filozofów świadomość wagi wielostronnego uwikłania nauki w konteksty świata realnego. Marginalne niegdyś, a dziś eksponowane, podejścia badawcze (*vide* Ludwik Fleck!) to oznaka przemian samej nauki i jej ról w świecie współczesnym. Nauka jako twór instytucjonalny, jako uczestnik i motor technologicznych rewolucji, jako uczestnik politycznych gier ukazuje swe rozliczne oblicza i rodzi filozoficzne skrupuły i rozterki. Tak czy inaczej skłania filozofów, a nie tylko filozofów nauki i metodologów, do zabrania głosu.

Planowaną w dalszych numerach *FILOZOFII I NAUKI* serię artykułów otwiera pięć:

Pierwszy tekst współautorski (Andrzeja Bronka i Moniki Walczak) *Stanisława Kamińskiego opcje metodologiczne*, prezentuje lubelskiego filozofa i historyka nauki, metodologa, Stanisława Kamińskiego, autora licznych prac, wśród których szczególne miejsce zajmuje jego *opus vitae* – *Pojęcie nauki i klasyfikacja nauk*, które jest też niewątpliwym osiągnięciem dydaktycznym. Na tym podręczniku wychowały się kolejne pokolenia filozofów. Autorzy oprócz rekonstrukcji głównych teorii i idei oraz ich ewolucji w kolejnych wydaniach, pytają o aktualność myśli Kamińskiego.

Drugi w kolejności tekst *Spór o naukowość filozofii. Na marginesie Zdzisława Cackowskiego dyskusji z fenomenologią*, autorstwa Józefa Dębowskiego, przybliży sylwetkę (również lubelskiego filozofa) zmarłego w 2016 roku prof. Zdzisława Cackowskiego. Autor lokuje filozofię nauki Cackowskiego w kontekście sporu filozoficznego, jaki on sam, fenomenolog z wyboru, prowadził ze swym nauczycielem, marksistą Cackowskim. „Pomimo silnie zaakcentowanych wątków biograficznych – pisze Dębowski – oraz pierwszoosobowej formy narracji, mam nadzieję, że równie wiernie udało mi się odtworzyć podstawowe zręby stanowiska Profesora Z. Cackowskiego w kwestii wzajemnych relacji filozofii i nauk szczegółowych – relacji ujętych m.in. przez pryzmat Jego stosunku do fenomenologii.”

Trzeci tekst – *Stefana Amsterdamskiego pojęcie ideału wiedzy naukowej: w stronę nowej koncepcji podmiotu nauki* – stanowi omówienie Amsterdamskiego koncepcji filozofii nauki. Autorka, Anna Michalska, umieszcza Amsterdamskiego *vis-a-vis* takich czempionów filozofii nauki jak Karl R. Popper, Thomas S. Kuhn, Paul Feyerabend czy Imre Lakatos. Odrębności i znaczenia myśli Amsterdamskiego w tym kontekście upatruje zaś głównie w koncepcji ideałów nauki. To ono zapewnia szerszą niż tylko metodologiczną perspektywę filozofii nauki, niezbędną wobec dynamiki przemian samej nauki i jej ról w społeczeństwie. Autorka podejmuje też próbę reinterpretacji koncepcji Amsterdamskiego w kontekście współczesnych rozważań nad nauką, a konkretnie odnosi ją do teorii aktora-sieci (ANT).

Kolejny tekst zatytułowany *Florian Znaniecki o nauce. Perspektywa onto-epistemologiczna* ma na celu rekonstrukcję Floriana Znanieckiego filozofii podstaw nauk społecznych. Choć zadanie, jakie sobie stawiał Znaniecki wpisuje się w jeszcze dziewiętnastowieczną filozofię, gdzie zagadnienie uprawomocnienia poznania naukowego jest jej głównym tematem, to sposób w jaki podchodzi do niego Znaniecki jest wielce oryginalny. Autorka stawia tezę, iż spoiwem tego podejścia jest onto-epistemologia społeczna.

Blok zamyka tekst autorstwa Grzegorza Pyszczka – *Spółeczna rola mędrca. Wokół koncepcji Floriana Znanieckiego* – wpisujący się w tematykę społecznych ról ludzi wiedzy rozwijaną przez Floriana Znanieckiego w ramach socjologii wiedzy rozumianej jako socjologii ludzi tworzących wiedzę. Mędrzec – stwierdza za Znanieckim autor – to szczególny rodzaj człowieka wiedzy, który może odegrać swą rolę w warunkach wyartykułowanego sporu poznawczego. Jaką rolę może odegrać ten typ człowieka wiedzy w warunkach współczesnej instytucjonalizacji wiedzy naukowej? Jak ta sama kwestia kształtuje się w szerszym, kulturowym kontekście funkcjonowania wiedzy? – to pytania, które stawia Autor.